

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Venezuela 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Respekten för de mänskliga rättigheter i Venezuela har försämrats under de senaste åren. Genomgående är det dock svårt att ange exakta siffror. Den officiella bilden skiljer sig mycket från den bild som ges av opposition och frivilligorganisationer, och tillförlitlig statistik finns inte inom många områden.

Under de senaste åren har det skett en successiv politisk centralisering till president- och regeringsmakten på bekostnad av såväl den lagstiftande som den dömande maktens oberoende. Regeringen godkänner inte parlamentet, i vilket oppositionen fick majoritet i parlamentsvalet 2015. Den officiella förklaringen är att valet underkändes i delstaten Amazonas. Nyval har inte utlysts och undantagstillstånd råder sedan den 16 maj 2016.

Dåvarande presidenten Hugo Chávez fick år 2009 folkets stöd för en konstitutionell reform som tillåter ett obegränsat antal omval till politiska poster på alla nivåer. Han vann presidentvalet för tredje gången i oktober 2012 för mandatperioden 2013-2019. En månad efter Chávez död i mars 2013 vann Nicolás Maduro presidentvalet med 50,6 procent av rösterna före oppositionens kandidat Henrique Capriles som fick 49,1 procent.

Venezuelas utträde ur den amerikanska konventionen för mänskliga rättigheter trädde i kraft den 10 september 2013. Venezuelas medlemskap i Sydliga gemensamma marknaden (Mercosur) har suspenderats av en majoritet av övriga medlemsländer och om inte förbättringar sker inom

främst det demokratiska området kan landet även suspenderas från Organisationen för amerikanska stater (OAS).

Höga nivåer av våld och brottslighet präglar Venezuela och korruption är ett utbrett problem. Det rättsliga systemet blir allt mer politiserat och det finns brister i rättssäkerheten. Yttrandefriheten begränsas, flera medier har förstatligats och det förekommer själv censur. Representanter för TV- och radiokanaler, samt enskilda journalister, uppger att de har utsatts för hot och trakasserier, också av statliga representanter, och det har förekommit att mediekonkanaler tvingats stänga. Fackliga organisationer framhåller att de har motarbetats och nya regeringstroga fackföreningar har bildats.

Det finns formellt ett relativt gott skydd för de mänskliga rättigheterna i Venezuela, men det förekommer allvarliga människorättskränkningar i landet. Det förekommer uppgifter om utomrättsliga avrättningar och tortyr av landets säkerhetsstyrkor. Strafffrihet är ett utbrett problem och brott mot de mänskliga rättigheterna bestraffas sällan. Förhållandena i landets fängelser är mycket svåra och präglas av hög överbeläggning och utbrett grovt våld. Flera politiska motståndare till regeringen har fängslats.

Bristen på livsmedel och mediciner är enligt källor utanför regeringen akut. Situationen betecknas av många – inklusive det nationella parlamentet – som en humanitär kris, vilket dock förnekas av regeringen. Rapporter förekommer om spädbarn som dör av undernäring. Grundläggande livsmedel som mjöl ransoneras.

Det formella skyddet av kvinnors och barns rättigheter har stärkts. Fortfarande förekommer dock diskriminering, våld och sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn. Urfolk och afrovenezuelaner är särskilt drabbade av ekonomiska och sociala ojämlikheter. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning samt på grund av sexuell läggning eller könsidentitet förekommer. Flyktingar, som i de flesta fall kommer från grannlandet Colombia, lever ofta under svåra förhållanden och asylprocessen präglas av långa väntetider.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Konstitutionen stadgar att domstolarna ska vara oberoende, men de senaste åren har rättssystemet i Venezuela blivit allt mer politiserat och regeringens inflytande har ökat på alla nivåer. Det finns återkommande uppgifter om att regeringen använder sig av rättssystemet som ett redskap mot oppositionen. Vidare präglas domstolssystemet av ineffektivitet, bland annat på grund av överbelastning och korruption.

Enligt Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter sker utnämningen av domare och åklagare godtyckligt, utan allmän konkurrens. Organisationen *Access to Justice* menar att 73 procent av alla domare är tillfälligt tillsatta och att anslaget till domstolsväsendet minskats med hälften de senaste femton åren. Strafffriheten är enligt olika enskilda organisationer omfattande.

Enskilda personer kan anmäla brott mot de mänskliga rättigheterna till ett ombudsmannaämbete (*Defensor del pueblo*). Ämbetets oberoende ställning har dock ifrågasatts av enskilda organisationer som uppger att regeringens inflytande över institutionen successivt har ökat. Ämbetet nedgraderades i maj 2016 av *Global Alliance of National Human Rights Institutions*, (GANHRI) med anledning av bristande kritik av misstänkta brott mot mänskliga rättigheter och bristande självständighet gentemot regeringen.

Människorättsorganisationen PROVEA har riktat stark kritik mot de förstärkta insatser som militär och polis inlett mot brottslighet sedan sommaren 2015 under namnet ”*Operativo de Liberación y Protección del Pueblo*” (OLP). PROVEA menar att OLP har lett till en rad kränkningar av mänskliga rättigheter, inklusive övervåld och utomrättsliga avrättningar samt tvångsavhysningar och förstörelse av hem och egendom.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Presidenten och parlamentets ledamöter väljs i direkta val. Utöver den verkställande, lagstiftande och dömande makten finns den så kallade medborgerliga makten, vilken består av riksåklagaren, riksrevisorn och ombudsmannen. Det civila samhället har grundlagsstadgad rätt att delta i

parlamentets utnämning av dessa ämbeten. En femte instans är den nationella valmyndigheten som ansvarar för att garantera transparens i valprocesser och folkomröstningar. Parlamentet har 167 ledamöter, varav 24 (14,4 procent) efter valet 2015 är kvinnor. Av regeringens 29 ministrar är åtta kvinnor. Författningen garanterar urfolken tre mandat i nationalförsamlingen.

Generalsekreteraren för OAS uttryckte i augusti 2016 att Venezuela inte längre var en demokrati och att landet skulle suspenderas från organisationen om inga förändringar sker och val hålls. Venezuela har sedan den 1 december 2016 suspenderats från Mercosur.

På senare år har den verkställande makten successivt getts ökat inflytande över såväl den lagstiftande, till exempel genom presidentens möjlighet att stifta lagar genom dekret, som den dömande makten samt över statliga kontrollorgan såsom riksrevisionen.

Sedan det socialistiska partiet PSUV kom till makten i Venezuela har ett system av lokala medborgarråd, så kallade *consejos comunales*, byggts upp. Över tid har dessa kopplats allt närmare den centrala regeringen och därigenom bildat en parallell, regeringsstyrd, lokal struktur som tagit över flera av de folkvalda kommunfullmäktiges uppgifter. Förespråkarna menar att medborgarråden är exempel på direktdemokrati medan motståndarna menar att de genom sin anknytning till centralregeringen urholkar de demokratiska principerna.

Nicolás Maduro från regerande socialistpartiet PSUV vann presidentvalet i april 2013 med 50,6 procent av rösterna före oppositionens kandidat Henrique Capriles som fick 49,1 procent. Officiella valobservatörer, som bland annat erbjudits från EU och OAS, har inte välkomnats till landet sedan år 2006.

I det senaste parlamentsvalet i december 2015 uppnådde oppositionspartiernas allians *Mesa de la Unidad Democrática* (MUD) en majoritet av platserna i parlamentet. Regeringen ogiltigförklarade valet i delstaten Amazonas och menar därmed att parlamentet är olagligt tills omval hållits i Amazonas. Den statliga och regeringskontrollerade valmyndigheten *Consejo Nacional Electoral* (CNE) har dock ett år senare ännu inte kallat till omval.

Det politiska klimatet är mycket polariserat. Oppositionen anklagar president Maduro för att vara diktator och president Maduro anklagar oppositionen för att vara oligarker, fascister och terrorister. Försök från oppositionen att få igenom en folkomröstning om president Maduros mandat har på administrativ väg omintetgjorts. Regionalval som skulle ha hållits hösten 2016 har skjutits upp. Undantagstillstånd råder sedan den 16 maj 2016. Under de senaste åren har allt fler Chavez-/Madurotrogna militärer placerats på höga positioner inom den offentliga administrationen. Flera oppositionsledare har häktats och några även dömts i samband med demonstrationer. Oppositionspolitikern Leopoldo López sitter fängslad sedan 2014 och enligt organisationen *Venezuelan Criminal Forum* sitter över 100 personer fängslade av politiska skäl. Att det skulle förekomma politiska fångar i Venezuela förnekas dock av regeringen.

Det civila samhällets utrymme

Utrymmet för civilsamhället att verka fritt har minskat successivt. Nya administrativa regler och byråkratiska hinder försvårar för föreningar som vill registrera sig som juridisk person. Finansiering från utlandet som bedöms ”destabilisera republiken” kan enligt dekret förhindras.

Relationen mellan statliga institutioner och frivilligorganisationer som arbetar med mänskliga rättigheter är ansträngd och dialog mellan parterna sällsynt.

Flera enskilda organisationer rapporterar om förekomst av hot och attacker mot försvarare av mänskliga rättigheter. Flera organisationer upplever ett klimat av förföljelse och intolerans från statens sida, där regeringsrepresentanter har bedrivit smutskastningskampanjer i regeringstroga mediekanalet riktade mot såväl enskilda organisationer som enskilda människorättsförsvarare. De har emellanåt beskyllts för att vara sprida falsk information och för att vara förrädare eller terrorister.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Våldsnivåerna är mycket höga i Venezuela. Åklagarmyndigheter uppger att mordfrekvensen år 2015 var 58 mord per 100 000 invånare medan Organisationen *Observatorio Venezolano de Violencia* (OVV) uppskattar antalet mord år 2015 till närmare 28 000, vilket motsvarar en mordfrekvens på 90

mord per 100 000 invånare. Majoriteten av alla mord begås med handeldvapen.

Medlemmar ur landets säkerhetsstyrkor har vid ett flertal tillfällen anklagats för att ha utfört utomrättsliga avrättningar, bland annat av brottsmisstänkta. Människorättsorganisationer kritiserar de förstärkta insatser som militär och polis inlett mot brottslighet sedan sommaren 2015, bland annat för att de leder till utomrättsliga avrättningar. Insatserna rapporteras officiellt ha lett till 245 dödsfall under perioden juni 2015 – februari 2016. Organisationen COFAVIC rapporterar om 1 396 fall av misstänkta utomrättsliga avrättningar under år 2015. Offren var i majoriteten av dessa fall unga män från fattiga områden. Det förekommer även rapporter om misshandel, tortyr och förnedrande behandling utförda av landets säkerhetsstyrkor i samband med frihetsberövanden av misstänkta brottslingar. Till exempel anklagades 29 personer för tortyr och 513 personer för grym behandling under perioden februari-juli 2014 enligt officiella siffror.

Förhållandena i landets fängelser är svåra, med omfattande överbeläggning, utbredd grovt våld, uppror, bristfälligt utbildad fängelsepersonal samt undermåliga förhållanden när det gäller bland annat sanitet, livsmedel och tillgång till adekvat sjukvård. Enligt siffror från organisationen *Observatorio Venezolano de Prisioneros* (OVP) hade landets fängelser år 2015 en överbeläggning om 190 procent. Kriminella gäng har en betydande kontroll över vissa av landets fängelser. Förekomsten av handeldvapen innanför fängelsemurarna är utbredd, och myndigheternas reella inflytande över vad som händer på fängelserna är i många fall begränsat. Organisationen *Una Ventana a la Libertad* rapporterar att 173 intagna dog i fängelse under 2016. Det förekommer rapporter om att fängslade personer har försvunnit. I ett fängelse som stängdes i oktober 2016 efter våldsamma upplopp har en grav med 15 döda upptäckts. Enligt OVP förekommer det att kvinnor tvingas utföra sexuella tjänster som motprestation för att erhålla vissa rättigheter. Andelen kvinnliga fångar understiger två procent av de intagna. I Venezuela finns 16 fängelser med avskilda avdelningar för kvinnor samt ett fängelse för enbart kvinnor.

Uppgifter finns om människohandel, främst gällande kvinnor som utnyttjas sexuellt. Venezuela klassificeras av USA som ett av de länder som inte gör tillräckligt för att bekämpa människohandel.

FN:s kommitté för barnets rättigheter har uttryckt oro över att barn uppges arbeta under slavliknande förhållanden. Exempel på de värsta formerna av barnarbete i Venezuela är narkotikahandel, kommersiellt sexuellt utnyttjande, tiggeri och påtvingat hemarbete.

Dödsstraff

Dödsstraff avskaffades år 1863 i Venezuela.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Frihetsberövanden får enligt lag endast ske om en person blir påkommen i samband med brottet eller om det finns en häktningsorder utfärdad. Det förekommer dock fall av godtyckliga frihetsberövanden eller kvarhållanden. Majoriteten av de som utsätts för godtyckliga frihetsberövanden är unga män, och många kommer från fattiga familjer. Även HBTQ-personer utsätts särskilt.

Häktningsförhandlingar ska enligt lag hållas inom tolv timmar efter gripandet och åtal ska väckas inom 48 timmar. Överbelastning i domstolarna leder dock till att tidsfristerna ofta inte respekteras.

Det förekommer att medlemmar av den politiska oppositionen beläggs med utlandsreseförbud.

Rättssäkerhet

Omkring 70 procent av personer som är intagna på anstalt sitter häktade i väntan på domstolsförhandling. Hungerstrejker och fängelseuppror i protest mot långa väntetider och undermåliga förhållanden är vanligt förekommande.

Minimiåldern för ungdomsfängelse är 14 år, och för fängelse 18 år.

Straffrihet

Enligt statistik från åklagarmyndigheten leder endast sju procent av brott anmälda hos polis till att dom meddelas. För brott relaterade till mänskliga rättigheter meddelas dom enbart i knappt en procent av anmälda fall. Straffriheten beräknas av enskilda organisationer till 98 procent och är ett utbrett problem gällande brott begångna av poliser och militärer. En bidragande faktor är att polisens interna struktur och förekomsten av

korruption försvårar genomförandet av opartiska och professionella utredningar.

Det förekommer att vittnen och närstående till brottsoffer utsätts för hot och våld för att förhindra utredning av brott. Den allmänna kännedomen om den utbredda straffriheten samt den upplevda risken för hot vid angivande leder till minskad benägenhet att anmäla brott.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfrihet garanteras av landets författning. Enligt såväl nationella som internationella enskilda organisationer har dock yttrande- och pressfriheten kringskurits allt mer under senare år, genom ett antal nya lagar, nya brottsrubriceringar, hårdare straff och förstatliganden vilka lett till att medielandskapet nu är dominerat av staten. Den politiska polariseringen i samhället gör att objektiv information är svåråtkomlig. De statliga mediernas nyhetsförmedling kan snarast liknas vid propagandakanaler för regeringens politik.

Det finns ärekränkningslagar i Venezuela som gör det straffbart att förolämpa presidenten där straffpåföljden är fängelse med mellan 6 och 30 månader. Förolämpning av lägre tjänstemän är belagt med kortare fängelsestraff. Brottet ”felaktig rapportering som stör den offentliga friden” är straffbelagt med höga böter eller fängelse med mellan två till fem år.

Rapporter förekommer om att journalister utsätts för hot och våld, vilket leder till självcensur. Det förekommer att utländska journalister hindras från inresa och att utländsk media blockeras efter negativ rapportering om läget i Venezuela. Det försämrade klimatet återspeglas av att *Freedom House* klassificerar Venezuela som ”icke fritt”. På Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för 2015 befinner sig Venezuela på plats 139 av 180 länder.

På senare år har användandet av internet för att uttrycka opinion ökat, framför allt genom olika internetbaserade sociala medier. Lagen om radio, tv och elektronisk media innebär dock samma restriktioner som övrig media när det gäller innehåll, vilket enligt enskilda organisationer har lett till viss självcensur även på internet. Det förekommer att internetsidor som uttryckt kritik mot regeringen blockeras.

Mötes- och föreningsfrihet

Förenings- och mötesfriheten garanteras av landets författning. Människorättsorganisationer har dock rapporterat att såväl förenings- som mötesfriheten har kringskurits allt mer under de senaste åren. Under inledningen av 2017 har samtliga politiska partier tvingats omregistrera sig genom att samla in ett stort antal underskrifter på mycket kort tid för att ha möjlighet att ställa upp i framtida val, vilket oppositionen menar är ett sätt att ytterligare kringskära demokratin.

Det förekommer att polis och militär brukar övervåld mot demonstranter. Demonstranter anklagas vidare regelbundet bland annat för att ha stängt allmänna vägar, orsakat skador på allmän egendom samt för ärekränkning av offentliga personer och konspiration. Påföljderna för denna typ av brott har successivt skärpts och fängelsestraff förekommer. Flera oppositionsledare har häktats och några även dömts i samband med demonstrationer, inklusive borgmästare från oppositionen. Förekomsten av politiska fångar fördöms internationellt, av oppositionen och av enskilda organisationer.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfrihet garanteras i landets författning och respekteras allmänt.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Venezuela har ratificerat den internationella arbetsorganisationens (ILO:s) åtta centrala konventioner. I vissa fall står dessa konventioner i konflikt med nationell arbetslagstiftning. Diskriminering i arbetslivet på grund av politiska åsikter förekommer. Den venezuelanska författningen begränsar strejkrätten och föreskriver fängelsestraff på mellan fem och tio år för den som startar en konflikt på statligt ägda basindustrier. *International Trade Union Confederation* (ITUC) rapporterar att regeringsmotståndare har förlorat statliga jobb på grund av sina politiska åsikter. Författningen erkänner rätten att organisera sig i fackföreningar, med undantag för poliser och militärer. Knappt tio procent av den arbetsföra befolkningen är fackligt ansluten. De fackliga centralorganisationernas dialog med regeringen är idag så gott som obefintlig. Regeringen har istället främjat skapandet av regeringstroga så kallade arbetarråd (*consejos obreros*) som är samlade i regeringstroga centralorganisationer, varav *Unidad Nacional de Trabajadores* (UNT) är den största.

De fackliga centralorganisationerna har uppgett att det har förekommit fall där arbetare som vägrar att ansluta sig till arbetarråden/fackföreningarna efter statlig expropriering av privata företag har avskedats. Det har även förekommit fall av obligatorisk anslutning till regeringstroga fackliga organisationer som villkor för att få anställning inom den offentliga sektorn. Det har också förekommit att redan ingångna kollektivavtal ignoreras samt att befintlig facklig aktivitet tvångsavslutas och ersätts av regeringstrogen facklig verksamhet.

Enligt officiella uppgifter uppskattas arbetslösheten ligga kring sex procent i slutet av år 2016. Emellertid sysselsätts en stor andel av befolkningen utan att ha en formell anställning. Det har blivit allt svårare för privata företag att verka, bland annat på grund av strikt valutakontroll samt frekventa statliga exproprieringar. Drygt hälften av den arbetsföra befolkningen beräknas få sin inkomst genom staten, antingen genom anställning i offentlig sektor eller genom bidrag. Arbetslösheten är betydligt högre bland kvinnor än män.

Enligt venezuelansk lag får en arbetsvecka inte överskrida 44 timmar. Den statliga kontrollen av dessa regler uppges vara god inom den offentliga sektorn. Regeringen har infört så kallad enhetslön vilket innebär samma lön oberoende av typ av arbete inom vissa delar av den offentliga sektorn.

Enligt flera enskilda organisationer förekommer tvångsarbete i samband med människohandel i Venezuela, men omfattningen är oklar. Barnarbete är förbjudet för personer under 14 men förekommer. Statens kontroll av efterlevnad av lagen som skyddar barn mot exploatering i arbetslivet är effektiv inom den formella sektorn men bristfällig inom den informella sektorn. FN:s kommitté för barnets rättigheter har uttryckt oro över att vissa barn uppges arbeta under slavliknande förhållanden.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Tillgången till hälsovård för den fattigaste delen av befolkningen förbättrades successivt under Chavezregeringens första år runt sekelskiftet, inte minst genom vårdcentraler som erbjöd kostnadsfri rådgivning och hembesök i fattiga områden där det tidigare saknades tillgång till sjukvård. Under senare tid har bristen på material, mediciner och utbildad personal blivit allt värre, vilket drabbar alla delar av befolkningen, men framförallt de fattiga som inte kan söka vård utomlands. Brist på vaccin hämmar tidigare effektiva vaccinationsprogram och smittsamma sjukdomar som malaria ökar åter i

omfattning. EU:s katastroforganisation (ECHO) uppgav i början av 2016 att medicinbristen uppgick till 80 procent.

År 2013 var 13 procent av alla barn under fem år undernärda. Samma år var spädbarnsdödligheten 12,9 barn per 1 000 födslar. Uppgifter gör gällande att dödligheten ökat på senare tid.

I Venezuela är abort endast tillåtet om den gravida kvinnans liv står på spel. Så kallade dagen-efter-piller är lagliga och tillhandahålls utan kostnad av den offentliga sjukvården, men tillgången på preventivmedel har minskat i likhet med tillgång till övriga läkemedel. Enligt UNFPA är drygt 20 procent av samtliga graviditeter tonårsgraviditeter. Mödradödligheten är hög bland tonåringar och många avlider till följd av illegala aborter. Mödradödligheten uppgår till 110 per 100 000 födslar.

Trots regeringens satsningar inom hälsosektorn, såsom öppnandet av tvåspråkiga vårdinrättningar i regioner med hög andel urfolk, är dödligheten till följd av botliga sjukdomar i denna befolkningsgrupp fortsatt hög. Spädbarnsdödlighet och undernäring hos barn är andra problem som är upp till 20 gånger vanligare bland urfolk.

Rätten till utbildning

Grundläggande utbildning är obligatorisk och kostnadsfri. Varje familj måste dock själv bekosta skolböcker och skoluniform. Andelen flickor som är inskrivna i skolan är något högre än andelen pojkar. Antalet inskrivna barn som tillhör urfolk eller afrovenezuelaner är lägre än övriga. Under president Chávez inrättade regeringen sociala program i syfte att öka läskunnigheten och ge exkluderade grupper tillgång till utbildning. Flera av dessa satsningar har gav goda resultat och Unesco deklarerade enligt regeringen landet fritt från analfabetism år 2005.

Kvalitén på den offentliga utbildningen uppvisar brister. Många barn lämnar skolan i förtid och uppgifter finns att allt fler elever och lärare lämnar skolor på grund av bristen på livsmedel och frekventa elavbrott. En studie av venezuelanska universitet och enskilda organisationer uppger att en tiondel av venezuelanska elever inte går i skolan på grund av matbrist.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Regeringens satsningar på sociala program har haft stor betydelse för att minska fattigdomen och förbättra täckningen av hälsovård och utbildning till tidigare marginaliserade grupper. Fattigdomsminskningen var omfattande under Chávez första år vid makten (1999-2006) och lovordades då av bland annat FN. Under perioden 2007-2010 stagnerade fattigdomsminskningen och sedan år 2011 har fattigdomen istället ökat. Enligt Världsbanken levde 33 procent av Venezuelas befolkning i fattigdom år 2015. ECHO uppger att situationen förvärrats dramatiskt under senare tid och att 49 procent av hushållen i början av 2016 levde i extrem fattigdom. Venezuela innehar plats 71 av 187 länder i UNDP:s index för mänsklig utveckling för år 2015.

Omfattande expropriering av privatägda företag har lett till successivt minskande inhemsk produktion av bland annat livsmedel och ökat importberoendet. I takt med att oljeinkomsterna minskat har det blivit allt svårare för Venezuela att importera bland annat livsmedel och mediciner. Det minskade utbudet har lett till hyperinflation, vilket i sin tur lett till att regeringen infört prisregleringar och ransonering av olika varor. Bristen på grundläggande förnödenheter som livsmedel och mediciner är omfattande. Befolkningen tillbringar enligt olika källor allt större del av sin tid med att försöka få tag i mat. Situationen beskrivs som en humanitär katastrof av många nationella och internationella bedömare.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Författningen föreskriver lika rättigheter för män och kvinnor. Abort är i Venezuela endast tillåtet om den gravida kvinnans liv står på spel. I alla andra fall, även vid våldtäkt och incest, är abort olagligt. Illegala aborter förekommer dock trots risk för fängelse på mellan sex månader och tre år. Den som utför ingreppet kan även dömas till fängelse i upp till tre år.

Det finns ett flertal lagar som syftar till att skydda kvinnor från bland annat våld, övergrepp och diskriminering. Våld mot kvinnor är ett utbrett problem i det venezuelanska samhället, trots att alla former av könsbaserat våld är olagliga, oavsett var övergreppen sker. Förbudet omfattar även människohandel, tvångsprostitution, sexuella trakasserier och slaveri. Sexuella trakasserier uppges vara vanligt förekommande, även om få fall anmäls.

Lokala polisstationer ska enligt lag ha särskilda kvinnoenheter. Det finns ett trettiotal domstolar specialiserade på könsbaserat våld. Polis och vårdpersonal är enligt lag skyldiga att göra en anmälan när de kommer i kontakt med kvinnor som har utsatts för våld i hemmet.

Enligt flera organisationer förekommer människohandel i Venezuela. Kvinnor och barn transporteras till, från och genom landet i syfte att utnyttjas för sexuell exploatering eller tvångsarbete. Bristande information gör det svårt att avgöra fenomenets omfattning.

Barnets rättigheter

Fattigdomen i landet inverkar negativt på många barns levnadsvillkor. Enligt FN:s barnfond (Unicef) är en tredjedel av den venezuelanska befolkningen under 18 år. Statens sociala satsningar har kommit barn till godo och det senaste årtiondets reformer har enligt Unicef skapat ett gott legalt skydd för barn samtidigt som det finns många utmaningar när det gäller tillämpningen av barnens rätt i praktiken. Det finns en särskild ombudsman för barn och ungdomar.

Både produktion och försäljning av barnpornografi är förbjudet, men det förekommer kommersiell sexuell exploatering av barn. Även den höga våldsnivån i Venezuela påverkar barns och ungdomars livssituation. Enligt Unicef är mord den vanligaste dödsorsaken bland pojkar mellan 15 och 19 år. FN:s kommitté för barnets rättigheter rapporterar att minderåriga hålls fängslade under bristfälliga förhållande och att det finns uppgifter om utomrättsliga avrättningar av barn.

Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter förekommer det att gatubarn utsätts för våld av polisen.

Enligt UNFPA är drygt 20 procent av samtliga graviditeter tonårsgraviditeter. Mödradödligheten är hög bland tonåringar och många avlider till följd av illegala aborter. Minimiåldern för att gifta sig är 14 år för kvinnor och 16 år för män.

Venezuela har ett totalförbud mot barnaga, som omfattar all form av fysisk eller förnedrande bestraffning, såväl i hemmet som i skolan. Trots förbudet förekommer aga alltför ofta i många hem.

Trots att antalet barn som arbetar minskat är barnarbete fortfarande ett stort problem i Venezuela.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Författningen stadgar urfolks och minoriteters rättigheter och garanterar urfolken tre mandat i nationalförsamlingen. Etniska gruppers rätt till kulturarv, territorier, utbildning, språk, religion och medicinsk praxis erkänns genom lag, och det finns en särskild lagstiftning mot rasdiskriminering. Det finns ett särskilt ministerium för urfolksfrågor samt en särskild ombudsman för urfolk.

I Venezuela lever 35 urfolksgrupper som tillsammans utgör 2,8 procent av landets befolkning. Många av dessa lever i geografiskt perifera områden och saknar ofta tillgång till hälsovård och utbildning. Sämre hälsa, undernäring hos barn, spädbarnsdödlighet och dödlighet till följd av botliga sjukdomar är vanligare bland urfolk.

Lokala myndigheter tar sällan hänsyn till urfolkens intresse när beslut tas som påverkar deras mark, kulturer, traditioner eller fördelningen av naturresurser. Kollektiv äganderätt av mark har endast tilldelats urfolk i ett fåtal fall. Utbildningssystemet saknar undervisning på minoritetsspråk. Statliga satsningar för att bevara urfolkens språk, kultur och traditioner saknas.

En av de viktigaste frågorna för urfolken är rätten till självbestämmande över mark. Venezuelas ekonomiska modell, som till stor del är baserad på utvinning av naturresurser, står ibland i motsatsställning till urfolkens kollektiva intressen när det gäller mark och miljö. Genom exploatering orsakas skador på urfolkens nedärvda marker och den traditionella livsföringen hotas. Det har förekommit att denna exploatering har lett till tvångsförflyttningar. Urfolkens rätt att bli rådfrågade angående projekt som påverkar det område där de lever föreskrivs i lag men respekteras sällan i praktiken.

En minoritetsgrupp i Venezuela är afrovenezuelanerna. Information och statistik om denna grupps situation är bristfällig, något som FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering har kritiserat staten för.

Afrovenezuelanerna är liksom urfolken särskilt drabbade av sociala och ekonomiska ojämlikheter.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Trots författningens allmänna diskrimineringsförbud som inkluderar grunderna sexuell läggning och könsidentitet förekommer diskriminering av och våld mot HBTQ-personer. Tillförlitlig statistik om omfattningen saknas men det rapporteras om godtyckliga arresteringar av HBTQ-personer, ibland med hänvisning till brottet morallöshet. Få personer som utsätts för brott baserat på sexuell läggning eller könsidentitet anmäler dessa, ofta på grund av rädsla för repressalier. Straffriheten för denna typ av brott är hög.

Venezuelansk lag erkänner inte samkönade äktenskap eller partnerskap. Det är inte heller möjligt att nationellt registrera samkönade äktenskap eller partnerskap som ingåtts utomlands. Adoptioner är endast tillåtna för heterosexuella par. Transpersoner saknar möjlighet att korrigera sitt juridiska kön. Personer i samkönade par accepteras inte som förmånstagare till sin partner i landets socialförsäkringssystem.

Enligt HBTQ-organisationer är det svårt att driva dessa frågor i Venezuela. Det finns ingen nationell politik på området och ingen offentlig myndighet som arbetar aktivt med frågorna. Det finns ett femtontal mindre HBTQ-organisationer spridda över landet.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Venezuela har ett lagligt ramverk för beviljande av asyl. Av de omkring 170 000 flyktingar och migranter som enligt UNHCR befann sig i landet 2015 var den absoluta merparten colombianer. Traditionellt har den interna väpnade konflikten i Colombia, närvaro av illegala väpnade grupper, organiserad brottslighet samt illegal gruvdrift i områden längs den 240 mil långa gränsen mellan Venezuela och Colombia lett till att många colombianer sökt skydd i Venezuela. Många underlåter dock att registrera sig, bland annat på grund av rädsla för att bli tillbakasänd samt svårigheter att nå de relevanta myndigheternas kontor på grund av stora geografiska avstånd.

Många stannar kvar nära gränsen eller lever i slumområden i utkanten av landets storstäder. Tillgången till hälsovård och utbildning är ofta begränsad. Barn har rätt att gå i skolan oavsett juridisk status, men utan

identitetshandlingar har de inte rätt att erhålla studieintyg och kan därför inte dra full nytta av sin utbildning. Oregistrerade flyktingar och migranter saknar rätt att arbeta i landet och många arbetar illegalt.

I takt med att situationen i Venezuela försämrats och situationen i Colombia förbättrats har många colombianska flyktingar och migranter återvänt till Colombia och ett antal har deporterats.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I Venezuela lever omkring 300 000 personer med funktionsnedsättning. Författningen förbjuder diskriminering på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Det finns även en särskild lag som reglerar rättigheter för personer med funktionsnedsättning, bland annat inom utbildningsområdet, hälsovården och på arbetsmarknaden. Det finns en särskild myndighet för frågor som rör personer med funktionsnedsättning. Trots det formella skyddet förekommer diskriminering av personer med funktionsnedsättning alltjämt i samhället. Lagen för personer med funktionsnedsättning innehåller bestämmelser om kvotering inom såväl den offentliga som den privata sektorn. Alla företag och statliga enheter ska anställa minst fem procent personer med funktionsnedsättning. Kvoteringsbestämmelsen har dock inte efterlevts i praktiken.

Rullstolsburna personer har minimal tillgång till offentliga transporter och ramper finns normalt inte. Lagen kräver att alla nybyggda eller renoverade allmänna byggnader och parker ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Regeringen har dock inte gjort några särskilda ansträngningar för att implementera lagen, informera allmänheten eller motarbeta sociala fördomar mot personer med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1967. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1978 respektive år 1989.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1978. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1967.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2002.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr undertecknades år 2011.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2003. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2013.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* undertecknades år 2008.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* har inte ratificerats. Det tillhörande protokollet undertecknades år 1986.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 1998.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights (ACHR)*, ratificerades år 1977 men Venezuela drog sig ur 2013.

Interamerikanska konventionen för förebyggande och bestraffning av tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 1991.

Exempel på svenska och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättstatens principer

EU stödjer projekt i landet som drivs av olika frivilligorganisationer. Sverige har inget bilateralt utvecklingssamarbete med Venezuela, men bidrar bland annat till EU:s och FN-systemets verksamhet i landet via kärnstöd.

Några FN-organ har kontor i Venezuela, bland annat UNDP, UNFPA och Unicef. UNDP:s verksamhet främjar bland annat projekt som syftar till att utrota fattigdom samt att öka jämställdheten. UNHCR har fyra kontor i landet och deras arbete syftar framför allt till att bistå den venezuelanska regeringen för att öka statens kapacitet att erbjuda flyktingar ett gott skydd. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) följer Venezuela från sitt regionala kontor i Chile men får inte visum för att resa in i landet. OHCHR har gjort flera skarpa uttalanden om situationen för mänskliga rättigheter i Venezuela.